

Посилання на статтю

Попов С.О. Проблема ризикових ситуацій у проектах постачань металоресурсів / С.О. Попов, Г.Г. Новак // Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2009. - № 4 (32). - С. 77-80. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/32/09psoppm.pdf>

УДК 005.52:005.334 (075.8)

С.О. Попов, Г.Г. Новак

ПРОБЛЕМА РИЗИКОВИХ СИТУАЦІЙ У ПРОЕКТАХ ПОСТАЧАНЬ МЕТАЛОРЕСУРСІВ

Виділені фактори ризику, специфічні для проектів забезпечення металоресурсами підприємств галузі промислового будівництва. Дж. 4.

Ключові слова: металургійна промисловість, управління проектами, невизначеність, ризик.

С.А. Попов Г.Г. Новак

ПРОБЛЕМА РИСКОВЫХ СИТУАЦИЙ В ПРОЕКТАХ ПОСТАВОК МЕТАЛОРЕСУРСОВ

Выделенные факторы риска, специфические для проектов обеспечения металоресурсами предприятий области промышленного строительства.

S.A. Popov, G.G. Novak

PROBLEM OF RISK SITUATIONS IN A METAL-SOURCES SUPPLY PROJECT

Specific risk factors for the metal-sources supply project of industrial building enterprise are given.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Сучасний етап розвитку промислового виробництва обумовлює необхідність значних обсягів будівництва і виконання будівельних робіт на підприємствах. Така необхідність виникає при створенні нових виробничих потужностей підприємств, реконструкції діючих потужностей і їх оновленні та перепрофілюванні виробництва і його складових.

У своїй більшості все це пов'язано з реалізацією унікальних будівельних проектів в самих різних і специфічних умовах, з відповідною номенклатурою, обсягами та характеристиками металоресурсів, які потребуються для їх реалізації. Слід зазначити, що промислове будівництво є одним з найбільш потужних споживачів таких ресурсів, до 45% від загального обсягу їх виробництва металургійними підприємствами.

Для виробників металопродукції такі умови формують особливий вид проектів по забезпеченню подібних будівництв металоресурсами у заданій номенклатурі, обсягах, умовах постачання та фінансових відносинах з замовником. У зв'язку з цим при реалізації таких проектів виникають визначені ризики, які спричиняються різноманітними факторами, як внутрішнього характеру, так і пов'язаними з умовами зовнішнього середовища.

Фактори ризиків проектів забезпечення металоресурсами підприємств будівничої галузі є достатньо специфічними, тому необхідна їх систематизація для розробки конкретної методології управління цими ризиками. Така методологія дасть змогу передбачити виникнення ризикових ситуацій, оцінити їх можливі наслідки, оцінити інвестиційну привабливість проекту, прийняти рішення щодо доцільності проекту на стадії його технічної пропозиції, і розробити рішення з максимального зниження негативного впливу ризикових ситуацій на економічну ефективність реалізації проектів постачання метало ресурсів, які реалізують виробники метало ресурсів, або фірми – посередники.

Серед вже існуючих досліджень проблеми аналізу економічних ризиків, методів їх зниження та прийняття рішень в умовах можливості виникнення непередбачених ситуацій, слід відзначити роботи таких науковців, як О. Ястремський, В. Вітлінський, П. Верченко, І. Івченко, Н. Машина [1-4]. Однак, аналіз літературних джерел стосовно проблеми ризику та невизначеності показників його оцінювання, показав, що на даний час не приділено належної уваги проблемі створення ефективної методології управління ризиковими ситуаціями у специфічних проектах забезпечення металоресурсами підприємств галузі промислового будівництва. Це обумовлює важливість і необхідність проведення відповідних досліджень.

Основна частина. Для створення такої методики авторами даної роботи виконані дослідження, спрямовані на виявлення основних факторів, які формують ризикові ситуації, і супроводжують реалізацію проектів забезпечення металоресурсами підприємств галузі промислового будівництва, причини їх виникнення та можливі наслідки. Основні результати цих досліджень викладені далі.

На сьогоднішній день проекти такого типу здійснюються в умовах глибокої фінансової кризи в економічній галузі, яка впливає на ситуацію і процеси в промисловому виробництві, а отже, і на роботу будівельної та металургійної промисловості. Розглянемо більш детально цю проблему у плані виникнення ризикових ситуацій.

Період підйому промислового будівництва в кінці 90х – початку 2000 років призвів до виникнення надмірного попиту на металоресурси. Це викликало зростання цін майже у чотири рази цін і на металопродукцію. Як наслідок, це потребувало залучення додаткових фінансових та кредитних ресурсів виробниками металопродукції і стало однією з причин кризи банківської системи у кінці 2008 року. Разом із цим у галузі промислового будівництва накопичились і загострилися внутрішні проблеми, такі як недостатність обсягів власних фінансових ресурсів, монополізація та постійне підвищення складності технічних умов будівництва, надмірний ступінь регуляції галузі.

Синергетичний ефект від одночасної дії перелічених факторів призвів до надвисоких темпів падіння виробництва зі зниженням прибутків, проблемами з погашенням кредитів і своєчасних розрахунків. Все це призвело до виникнення ризиків неоплати виконаних поставок або зривів строків оплати таких поставок в крупних проектах забезпечення металоресурсами, які характеризуються великими фінансовими оборотами.

Наступним фактором виникнення ризиків є неефективність ринків сировини, що проявляється, для металургійних підприємств, у підвищеній платі за менш якісну сировину (вугілля, кокс, залізорудну сировину, доломіт тощо) через монополізацію ринків. Подорожчання сировини не дозволяє підприємствам виконати план по її закупівлі і вони змушені її скорочувати. У виробників металургійної продукції виникають проблеми з наявністю оборотних коштів. Така ситуація призводить до зміни структури постачання сировини, зниження обсягів та асортименту металургійної продукції, порушення виробничого циклу. Як

наслідок підприємства не в змозі виконати виробничі плани. У свою чергу все це призводить до проблем з вчасністю виконання замовлень. У цих умовах деякі фінансово-промислові групи вимушені ввозити залізорудну сировину і коксівне вугілля з віддалених країн Північної та Південної Америки керуючись виключно економічними цілями, а це пов'язано з відповідними ризиками своєчасного постачання та забезпечення необхідних обсягів ресурсів.

Суттєвим фактором формування ризикових ситуацій є непрогнозованість державного регулювання, що проявляється у різких стрибках тарифів на послуги державних монополій. Передусім, це стосується формування тарифів на перевезення залізничним транспортом, акордних ставок на обробку вантажів у портах. Вузькість і дорожня послуг транспортної інфраструктури пов'язана з відсутністю глибоких морських портів і актуальною до останнього часу проблемою дефіциту вантажних залізничних вагонів. Більш того, не маючи можливості вирішити зазначені проблеми за державні кошти, уряд блокує доступ в ці сегменти приватному капіталу.

Ризики, пов'язані з транспортуванням металопродукції (транспортний ризик) є одними з найбільш значущих. Сучасний ринок існує не окремо сам по собі, а нерозривно пов'язаний зі своєю інфраструктурою, до якої входить і міжгалузевий комплекс суб'єктів транспортно-складського характеру. Ці суб'єкти також покликані обслуговувати процес виробництва металоресурсів та торгівельних операцій з металом.

Транспортна сфера відіграє в цьому значну роль. Причинами виникнення цього ризику, є окрім постійного подорожчання тарифів перевезення продукції залізничним, морським або автотранспортом, незадовільний стан української транспортної інфраструктури. Наслідки транспортного ризику для металургійних підприємств полягають в збільшенні матеріальних витрат, пошкодженні продукції, втрати продукції під час транспортування.

Наступним фактором є ризики, що пов'язані з виникненням політичного тиску, зокрема зі зміною правлячої політичної більшості. Якщо металургійне підприємство належить до тієї чи іншої фінансово-промислової групи то зі зміною політичної ситуації може змінитись законодавча база, що регулює діяльність підприємства у фінансовій сфері з відповідними наслідками для собівартості та якості продукції.

Причиною ризиків може бути і створення деструктивного монополізму при повній відсутності ефективного державного контролю за балансом постачання сировини для стабільної роботи всіх підприємств гірничо-металургійного комплексу. Складна політична обстановка в державі є фактором розбалансування соціально-економічної ситуації.

Дані ризики призводять до того, що цілий ряд металургійних комбінатів змушені планувати свою діяльність із розрахунку можливої зупинки в будь-який момент. Гірничо-збагачувальні комбінати, що належать різним власникам, можуть використовувати різні засоби тиску, такі як припинення постачання сировини та ініціювання невинновданого підвищення її вартості.

Одним з важливих ризикових факторів є висока енерго- і ресурсоємність виробництва металопродукції. Зокрема, українські сталевари витрачають в 2-3 рази більше, у порівнянні з передовими світовими виробниками, енергії на виплавку тонни сталі, споживають більше залізорудної сировини, коксу і брухту, а це пов'язано з ризиками у забезпеченні необхідних обсягів виробничих ресурсів (чим менші обсягами ресурсів, що споживаються тим менші ризики у забезпеченні цих обсягів).

Ризики, пов'язані зі зниженням цін, за якими планувалося реалізовувати металопродукцію. Підставами для даних ризиків є несприятливі зміни ринкової

кон'юнктури, недостатня якість вироблених металоресурсів, наявність конкуруючих підприємств, які пропонують свою продукцію за більш вигідними цінами. Зокрема, зміна кон'юнктури ринку спричиняється зменшенням об'ємів реалізації металоресурсів на внутрішньому ринку у зв'язку з кризою галузі промислового будівництва, основного споживача даної продукції.

Ризики, пов'язані із загостренням соціально-трудова відносин на виробництві. Внаслідок кризових явищ в економіці погіршуються умови праці персоналу підприємства, виникають проблеми з оплатою праці, соціальна політика підприємств стає більш жорсткою. Як наслідок зростає соціальне незадоволення, зокрема збільшується вірогідність страйків робітників, зупинення виробничого процесу. Все це викликає загострення соціально-трудова відносин. Дані ризикові події спричиняють проблеми, пов'язані з виконанням виробничого плану, виникнення необхідності додаткових витрат.

Висновки. Таким чином з результатів проведених досліджень можна зробити такі висновки. Проведені авторами дослідження в області проектів забезпечення металоресурсами підприємств галузі промислового будівництва показали, що в даний час підприємствам металургійної промисловості України доводиться працювати у складних умовах, які спричинені падінням всього промислового виробництва, кризою металургійної промисловості та кризою галузей, до яких належать споживачі металопродукції, в першу чергу, промислове будівництво. Така ситуація обумовлює появу факторів ризиків, що є специфічними для даних проектів. Серед сукупності ризиків можна виділити, як найбільш важливі: неоплата (або несвоєчасна оплата) поставок продукції; неефективність ринків сировини; не прогнозованість державного регулювання тарифів; транспортні ризики; політична ситуація; відсутність контролю за балансом постачання сировини; висока ресурсоємність виробництва; ринкова конкуренція; соціально-трудова відносини внаслідок кризи.

Напрями подальших досліджень. Виявлені ризики дають змогу проводити подальші дослідження, спрямовані на формалізацію методів і моделей аналізу й оцінки ризиків та на розробку ефективної методології управління ризиками проектів такого типу в нових економічних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ястремський О.І. Основи теорії економічного ризику / О.І. Ястремський. – К.: АртЕк, 1997. – 248 с.
2. Вітлінський В.В. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком / В.В. Вітлінський, П.І. Верченко. – К.: КНЕУ, 2000. – 292 с.
3. Івченко І.Ю. Економічні ризики / І.Ю. Івченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 304 с.
4. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання / Н.І. Машина. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 188 с.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2009 р.